

УДК 141.7:316.42

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.39.4>

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕБЕЗПЕКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Ольга Гордійчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10002, м. Житомир, Україна*

У статті представлено філософське осмислення глобалізації як невідворотного трансформаційного явища, що видозмінює всі сфери життєдіяльності людства. Проаналізовано основні аспекти впливу глобалізації на духовну сферу, особливу увагу приділено питанню збереження національної ідентичності як внутрішнього відчуття приналежності до певної спільноти, нації в умовах трансформації соціального простору.

Обґрунтовано змістову дуальність глобалізації: з одного боку, вона є поступом, логічним і прогресивним людським розвитком, виконує низку завдань, серед яких міжнародна співпраця та кооперація (на рівні створення міжнародних союзів, у площині міждержавної взаємодії), поширення передових технологій, запровадження ефективних інновацій, створення умов для розвитку й зростання суспільного благоустрою, матеріального забезпечення та ін.; з другого ж боку, глобалізація уособлює домінування інтересів світових сателітів, а для менш розвинених країн зростає небезпека «поглинання» й підпорядкування з боку перших, а також ризики втрати національної ідентичності, нівелювання оригінального обличчя окремих народів через стандартизацію економічної, політичної, культурної сфер та процесів, що в них відбуваються. Доведено, що поруч із досягненнями глобалізація для світу природи принесла низку екологічних проблем, а для духовного світу людини – проблему збереження аксіологічного фундаменту її екзистенції, а також національної ідентичності, концептуальний зміст якої набув гнучкості та варіативності, а втрата визначеності та сталості позбавила важливої духовної опори в мінливому світі.

Розкрито історичну динаміку розвитку процесу глобалізації – основні етапи її становлення, пов'язані з ними питання міжкультурної взаємодії, а також чинники, що визначають та інтенсифікують глобалізаційні процеси. Підкреслено, що однією з основних причин масштабності глобальних проблем є невігластво людства, порушення гармонійної єдності мікро- та макрокосмосу, недотримання фундаментальних засад відповідальної життєдіяльності, розумного використання природних ресурсів та поміркованого виробництва. Отже, цілком закономірним є виникнення руху антиглобалістів і альтерглобалістів.

Ключові слова: глобалізація, глобальність, глобалізм, суспільство, національна ідентичність, глобальні проблеми, соціальна філософія.

Глобалізація (від англ. «global» – всесвітній, всеохоплюючий) є об'єктивним характерним для сучасного світу процесом всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації. Філософський аналіз глобалізації як явища є, по своїй суті, дискусією, в центрі якої – багатогранний та суперечливий соціокультурний феномен глобальності.

Осмислення суспільної реальності, особливо проблемних сфер, напрацювання ефективних стратегій соціального управління, введення в науковий контекст нових категорій та концептів, формування пропозицій вирішення сучасних проблем та розв'язання існуючих у суспільстві протиріч є важливим завданням соціальної філософії.

Процеси глобалізації (сутнісний зміст, час виникнення та періодизація, основні тенденції, наслідки тощо) вже кілька десятиріч є однією з найактуальніших тем наукової полеміки й публічних дискусій. Оскільки глобалізація є комплексним багаторівневим

соціальним явищем, вивчення її позитивних та негативних аспектів, наявних чи можливих наслідків посідає важливе місце в різноманітних сучасних дослідженнях. Сутність глобалізації не зводиться до її економічного та політичного аспектів, важливою є й духовна сфера, яка є предметом вивчення передусім гуманітарних наук [13, с. 83–84].

Метою нашого дослідження є рефлексія до глобалізації як невідворотного дуально-трансформаційного явища, що видозмінює всі сфери життєдіяльності людства. Ставимо завдання простежити історичну динаміку розвитку процесу глобалізації, проаналізувати основні аспекти впливу глобалізації на духовну сферу.

У «Тлумачному словнику основних філософських термінів» глобалізація визначається як процеси в сучасному суспільстві, що проявляються у проникненні технологій, практик, стандартів здійснення життєдіяльності, продуктів окремих корпорацій чи фірм тощо в усі або більшість країн світу. Ці процеси, а отже, і глобалізація як явище, зумовлені перш за все економічними чинниками та інтересами, однак впливають на всі без винятку сфери суспільного життя [21, с. 40].

Домінуюча позиція американських учених полягає у трактуванні процесу глобалізації як такого, що позбавлене однозначного розуміння і не покликане задовольняти конкретні вимоги. Наприклад, Р. Робертсон стверджує, що глобалізація не обов'язково має бути позитивним або негативним явищем, адже основна її мета й цінність – забезпечення системності світу [24, с. 217].

На думку німецького дослідника У. Бека, глобалізація являє собою «об'єктивний процес, який сам по собі не лише не загрожує ніякою катастрофою, але може вирішити ряд назрілих соціальних, політичних та культурологічних проблем людства» [7, с. 124].

Англійський філософ та соціолог Е. Гідденс визначив глобалізацію як інтенсифікацію загальносвітової суспільної взаємодії, що пов'язує віддалені один від одного місця, в результаті чого на перебіг локальних місцевих подій впливають події з досить віддалених інших куточків світу [2, с. 64]. Ця взаємозалежність (співзалежність) між країнами світу є багаторівневою й дедалі більше зростає. У переважній більшості випадків події в країнах-метрополіях здійснюють суттєвий вплив на країни напівпериферійні й периферійні й дуже рідко навпаки. Зasadничо важливою особливістю є те, що в глобалізації йдеться не про солідарність, а про взаємозалежність.

Подібно до понять «цивілізація», «розвиток», «конвергенція» та багатьох інших термінів, засадничих для сучасної фази розвитку людства, категорія «універсалізація» містить у собі сподівання й цілеспрямоване прагнення до забезпечення порядку на рівні універсальному, тобто глобальному. У цьому зв'язку постає питання: «Наскільки це є можливим?». Глобалізація охоплює більшою чи меншою мірою все людство. Певна діяльність призводить до наслідків, що можуть набути глобального масштабу, однак якби ми пішли від зворотного і з метою отримання певних наслідків мали б організувати глобальну діяльність, то, насправді, наразі людство ще не має необхідних знань та потрібних ресурсів, щоб це зробити [1, с. 72]. Дослідник також звертає увагу на те, що процеси синтезу й розділення, інтеграції та розпаду співіснують і тісно між собою пов'язані та є невідворотними [1, с. 84].

Оскільки глобалізація поєднує в собі як прогресивні еволюційні й революційні перетворення (соціальну, економіко-виробничу, науково-технічну, політико-правову, державно-ідеологічну революції та ін.), так і регресивні зміни, вона є дуально-трансформаційним явищем. І, як влучно зауважив Ф. Фукуяма, глобалізація така ж багатоліка, як і люди – її учасники [29], адже репрезентує результат взаємодії мільйонів людей по всьому світу, що втілюють власні мрії та реалізують певні плани, спільно формуючи систему, загалом зорієнтовану на впровадження інновацій.

Щоб глибше зрозуміти глобалізацію і як динамічний процес, і як багатогранне явище, доцільно здійснити історичний екскурс – простежити основні етапи її формування та становлення.

Питання періодизації глобалізації є досить дискусійним, має багато версій авторства різних науковців. Не вдаючись до глибинного аналізу знакових дат та періодів, візьмемо за основу запропоноване польським соціологом Е. Внуком-Ліпінським бачення динаміки розвитку процесу глобалізації, що відображає неоднорідність її інтенсивності та хвилеподібний характер [4]. Особливу увагу приділимо в цьому контексті питанню міжкультурної взаємодії, а також формуванню ментальностей різних народів.

Так, у результаті першої хвилі глобалізації (XV і XVI ст. – час великих географічних відкриттів) світ уперше був усвідомлений як певна цілісність, розпочалася культурна взаємодія між різними материками, частинами світу, що до того навіть не знали про існування один одного. Також важливим наслідком процесів відкриття та експансії стало закладання й подальше поглиблення світового розподілу на метрополії (країни більш багаті та розвинені, а тому центральні й головні) і так звану периферію (бідні колонії – сировинні придатки та джерело дешевої безоплатної робочої сили), розпочалася епоха колонізацій.

Пожвавлення торгівлі й комунікації зумовили зріст міжнародної інтеракції, взаємовпізнання, взаємооцінки тощо. Різні народи здавна помічали один в одному певні закономірності, повторювані подібності, отже, з часом природно формувалися, поширювалися певні судження та умовиводи – закріплювалися стереотипи, що коротко й узагальнено характеризували певну рису (зазвичай негативну) [14, с. 16]. Такі спостереження стають предметом наукових розвідок уже під час другої хвилі глобалізації.

У XV ст. люди в різних частинах світу відкрили для себе, що існують зовсім інші культурні цивілізації, а їхній «суспільний мікрокосмос» є фрагментом значно більшої цілісної системи [4, с. 34]. Однак це ще не справило відчутного впливу на самоусвідомлення й кристалізацію ідентичності народів. Колонізаційні процеси були інвазією чужих народів і культур, несли із собою не лише економічну, а й культурну експансію, хоча рівень не порівняний з тим, що фактично маємо в сучасних умовах. Отже, перша хвиля глобалізації «познайомила» ізольовані до того часу різні культурні цивілізації, однак на початку, зважаючи на фрагментарність взаємовпливу, розмежованість морями й океанами, досить повільне поширення інформації, суттєвих взаємопроникнень і трансформацій не відбувалося.

Друга хвиля глобалізації (II пол. XIX ст. – 1945 р.) була зумовлена процесами індустріалізації, світовими війнами, розпадом колоніальних імперій, утворенням біполярного світу з основними гравцями – США і СРСР. Культурна інтеграція, взаємопроникнення й розширення світогляду людства суттєво поживалися, вийшли на якісно новий рівень на тлі повоєнних відбудов держав, у час, коли суспільство намагалось оговтатись від кардинальних потрясінь та мільйонів людських втрат, переживало глибоку екзистенційну кризу.

Також друга хвиля глобалізації збігається з активізацією процесів пошуків та усвідомлень ідентичностей (групової, регіональної, національної, релігійної, цивілізаційної). Рефлексії багатьох мислителів того часу були скеровані на пошук нових сенсів і смислів, а питання ідентичності актуалізувалося в суспільстві у контексті пошуку себе, осмислення своєї приналежності до певних соціальних груп, країни, особистісного вибору вчинків, відповідальності.

Третя хвиля спричинена розпадом СРСР, а разом із ним – і світової комуністичної системи. Надалі, вважаємо, недоцільно виокремлювати хвилі глобалізації, адже її динаміка вже не має хвилеподібного характеру, а є фактично стрімким динамічним розвитком. Завдяки індустріалізації та інформатизації, виходу на якісно новий рівень комунікації та

іншим здобуткам усього за кілька поколінь світ змінився невідомо. Глобальна комунікація уможливила миттєве поширення інформації між будь-якими точками світу, а швидке та досить дешево переміщення людей і товарів по всій Земній кулі спричинило докорінну зміну ситуації.

Вітчизняний дослідник М. Козловець виокремив низку чинників, що визначають та інтенсифікують глобалізаційні процеси: завершення періоду поляризації світу, зумовленого холодною війною між СРСР і США; стрімке нарощення об'ємів міжнародної торгівлі, зміцнення транснаціональних корпорацій тощо; якісний стрибок у розвитку інформаційно-комунікативних технологій, створення всесвітнього інформаційного простору; зменшення значимості та повноважень національних держав як інститутів у зв'язку зі стрімким розвитком транснаціональних компаній, міжнародних організацій, вестернізація (американізація) та уніфікація (а часом і примітивізація) масової культури, активізація глобальних потоків індустрії культури; збільшення рівня майнового розшарування людей в країнах та регіонах, підвищення показників глобального зубожіння; суттєве зростання рівня міграції, неспроможність багатьох країн прийняти й адаптувати величезну кількість біженців; збільшення масштабності екологічних проблем та ін. [18, с. 130–131].

Усі ці чинники певною мірою вплинули на різні аспекти суспільної реальності всієї нашої планети й надалі продовжують трансформувати парадигму життєдіяльності суспільства, зміцнюють значеннєві акценти, надають нових смислів та стимулів для змін.

Глобалізаційний розвиток впливає й на релігійне життя: віровчення переосмислюються, частково лібералізуються, таким чином адаптуючи церкву до нових умов. Однак процеси уніфікації та інтеграції є неунікальними, а їхній вплив можна розглядати й трактувати двоюко – і як загрозу, і як можливість для трансформації. З одного боку, вони (процеси уніфікації й інтеграції) призводять до згладжування культурно-національних особливостей релігій світу, що у свою чергу спричиняє руйнування традиційних духовних підвалин, а отже, й часткову втрату національної самобутності; з другого – релігійні традиції стають ближчими, більш зрозумілими, підлаштовуються до потреб сучасного суспільства [28, с. 20]. Також глобалізація відкриває нові можливості вибору релігії, що тисячоліттями було неможливим.

Питання особистісного вибору окремої особистості в суспільній системі (чи дійсно ми вибираємо самі, і якщо так, то в якій мірі) дискусійне та глибоко філософське, має екзистенційний характер. Сьогодні, як ніколи, складно розмежувати, які бажання людей істинні, а які нав'язані ЗМІ та рекламною індустрією, доволі часто за допомогою маніпуляцій суспільною свідомістю. Сучасні технології, шалений потік інформації є складниками безперервного процесу трансформації, що стрімко змінює усталений традиційний уклад життя, вимагає вироблення нових моделей поведінки, гнучкості, стресостійкості тощо.

Завдяки телекомунікації, багатонаціональній медіаіндустрії, радіо, музиці, кіно, туризму тощо культурне середовище динамічно змінюється, створюються «вікна можливостей», крізь які проникають нові ідеї, взаємодіють різні релігійні вірування, ідеології та стилі життя [22, с. 106].

Нові реалії, загалом, напрочуд динамічні, яскраві, рясніють спецефектами, однак за їхніми привабливими фасадами можуть кришитися ризики та небезпеки. Безперервна інтенсифікація матеріального виробництва й культивування споживацьких настроїв спричиняють надмірне споживання речей та екологічні проблеми, деформують систему цінностей, дезорієнтують і перетворюють мільйони людей по всьому світі на заручників речей (особливо це стосується мобільних телефонів та гаджетів). Складається враження, що чим далі, тим більше стає не так важливо, «хто ти є як особистість» як «що ти маєш», у що одягнений,

модель твого мобільного телефону та марка автівки тощо. Висловлюючись метафорично, збільшення ширини призводить до втрати глибини, духовної деградації суспільства.

Завдяки багатосторонньому характеру світосприйняття реального та віртуального простору глобалізація формує й розвиває різні системи цінностей і моделі людського існування. Сьогодні суспільству представлені переважно транскультурні моделі поведінки, які виходять за межі звичного соціального та культурного простору і суперечать реальному середовищу людського існування. Ці моделі часто несумісні з навколишнім середовищем, яке піддається навмисній стандартизації й уніфікації віртуальних образів, тому нейтралізує особливості ідентичності місцевих міських просторів [3, с. 118]. Масове руйнування традиційних цінностей, зразків поведінкових реакцій, особливостей світовідчуття, світосприйняття й світоперетворення у всіх без винятку сферах життєдіяльності є об'єктивною і досить небезпечною сучасною тенденцією. Адже під зростаючим пресингом нового глобального контексту традиційний соціальний простір розмивається, стає невимірним, непізнаним, як і духовні джерела визначення самобутності. Чим далі, тим більше втрачають свою значущість усі ті речі, які надають відчуття стабільності, захищеності та впевненості у самих собі й у своєму оточенні (національні території з однорідним населенням, місцеві громади, історія, традиції тощо). Отже, «буття-у-межах» трансформується в «буття-на-межі» або навіть «буття-понад-межами» [18, с. 135], нівелюється духовний зв'язок із соціальними спільнотами і не реалізується фундаментальне природне прагнення людей в єднанні із собі подібними (за походженням, цінностями, традиціями, релігією та ін.).

У своєму дослідженні, присвяченому питанню пошуку нових форм ідентичності в добу глобалізації, В. Лях підсумовує, що не можна вважати адекватною відповіддю на виклики глобалізації повернення до традиційних ідентичностей, причетних до старих структур та спільнот. Науковець підкреслює необхідність формування нових ідентичностей відповідно до нових можливостей та реалій, спричинених розвитком людства. Зазначає, що для цього потрібно створити новий дискурс ідентичності, здійснювати нову політику в системі культурних цінностей та поведінкових моделей, що є завданням виняткової складності [19].

З II пол. XX ст. світова спільнота стала активно послуговуватися терміном «глобальні проблеми» для позначення масштабності світового рівня існуючих і раніше проблем миру та безпеки, нестачі природних ресурсів, екологічних негараздів, дисбалансу в демографічній площині тощо. Саме усвідомлення загальнопланетарного характеру цих проблем зумовило їх виокремлення й актуалізацію, а також критику їх першопричини – особливостей сучасних способу життя й виробництва, світопорядку загалом. Діалектичний закон взаємного переходу кількісних та якісних змін допомагає глибше зрозуміти сутність і небезпеку глобальних проблем. Усвідомлення своєрідності цього виду проблем сприяло становленню особливого напрямку наукової думки – глобалістики [26, с. 13]. Наразі справжнім випробуванням та викликом для всієї планети є глобальні проблеми збереження миру, охорони здоров'я, демографічні, екологічні, ресурсно-економічні та ін. [8; 9; 15; 16; 17; 27; 30 та ін.]. Дискусії та суперечливі оцінки з боку значної кількості дослідників та науковців викликають і процеси уніфікації в соціокультурній сфері, хоч як глобальна проблема ці процеси ще не дефініціюються.

Критикують глобалізацію насамперед представники антиглобалістського руху, стверджують, що цей процес шкодить функціонуванню й розвитку демократії, екології та довіллію загалом, витісняє палітри культур різних народів безособовою маскультурою, негативно впливає на всі сфери життєдіяльності країн периферії та напівпериферії, веде до розмивання національно-етнічних культур, до втрати національної й регіональної

ідентичності [12; 20; 21, с. 40; 25 та ін.]. Антиглобалістський рух є багатоаспектним, у ньому досі простежуються соціалістичні та комуністичні складники [25, с. 137], на певних територіях (особливо в країнах пострадянського простору) цей рух досить суттєво підживлюється проросійською пропагандою (продовження радянської ідеології боротьби з «експлуаторами» тощо), але це лише один зі складників. Антиглобалісти у своїй переважній більшості є представниками суспільних організацій, що, послуговуючись виступами відомих учених, проводять масові акції протесту [11, с. 13].

Площина варіацій оцінювання глобалізації як явища й процесу, ставлення до її наслідків і перспектив не вичерпується прихильниками та супротивниками. Закономірно виник і все більше набуває популярності всесвітній рух альтерглобалістів, прибічники якого визнають об'єктивний характер глобалізації й позитивні трансформації, які вона несе, однак не підтримують існуючу ідеологію та світовий порядок, ставлять собі за мету вплинути на певні особливості глобалізації, пропонують інші можливі стратегії подальшого світового розвитку. У контексті нашого дослідження важливою складовою частиною діяльності альтерглобалістів вважаємо збільшення уваги до питання необхідності збереження національної ідентичності й самобутності окремих країн, запобігання тотальному поширенню масової уніфікованої культури тощо; видається цікавою і потребуючою глибшої рефлексії й така ідея альтерглобалістів, як створення глобального громадянського суспільства [23, с. 82]. Також сучасні глобалізаційні процеси потребують адаптації та модернізації політичних і соціокультурних систем до нових світових вимог на основі загальнолюдських цінностей суспільного прогресу, демократії, прав та свобод людини [6, с. 321]. Така ціннісно-нормативна переорієнтація суспільства має базуватися на засадах універсалістської макроетики дискурсу, спрямованої на граничне обґрунтування морально-етичних імперативів для подальшого розвитку суспільства [5, с. 118].

Мультикультуралізм, толерантність і релігійна терпимість як етичні принципи не довели своєї ефективності в царині соціального облаштування суспільств. Упровадження цих принципів позитивно спрацьовує лише в економічно розвинених суспільствах з високим рівнем задоволення матеріальних і культурних потреб населення. Однак такі суспільства втрачають здатність до збереження власної духовно-культурної ідентичності через розмивання лінії між «своїм» і «чужим», що робить їх вразливими для інших, більш традиційних, експансіоністські орієнтованих культур [10, с. 143].

Отже, глобалізація є тривалим у часі об'єктивним процесом, що включає насамперед упровадження інновацій та модернізацію, уніфікацію й стандартизацію. Прогресивні еволюційні та революційні зміни тісно пов'язані з низкою негативних процесів – глобальними проблемами, нерівномірним розподілом природних ресурсів та цивілізаційних благ, переформатуванням основ життєдіяльності суспільства, особливо духовного складника. Отже, глобалізація є дуально-трансформаційним явищем.

Сучасною небезпечною тенденцією є поступове нівелювання, а в окремих випадках – повне зникнення значної кількості національних культур, витіснення споконвічних цінностей, смислів та сенсів, традицій і звичаїв новими реаліями. Зазвичай ці процеси пов'язують зі стиранням кордонів і розмиванням історично сформованих особливостей та індивідуальностей окремих країн. Із часом процеси уподібнення, стандартизації й масовизації культури все більше інтенсифікуються, поглиблюються. І якщо для світу природи глобалізація обернулася низкою екологічних проблем, то для духовного світу людини – проблемою збереження аксіологічного фундаменту її екзистенції, а також національної ідентичності, концептуальний зміст якої набув гнучкості та варіативності, а втрата визначеності та сталості позбавила важливої духовної опори в мінливому світі.

Список використаної літератури

1. Bauman Z. Globalizacja: I co z tego dla ludzi wynika. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2000.
2. Giddens A. Runaway World. How Globalization Is Reshaping Our Lives. New York : Routledge, 2000.
3. Merylova I. O., Sokolova K. A human in the urban space of the globalized world. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2000. № 18. С. 113–120.
4. Wnuk-Lipiński E. Świat międzyepoki. Globalizacja. Demokracja, państwo narodowe. Kraków : Wydawnictwo ZNAK, ISP PAN, 2004.
5. Yermolenko A.M. Human condition in a globalized society of risks as a social and ethical problem. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2020. №17. С. 110–118.
6. Модернізація політичної та соціокультурної систем українського суспільства як вимога світу, що глобалізується. *Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції : монографія* О.О. Безрук та ін. ; за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2019. С. 320–335.
7. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельникова. Москва : Прогресс–Традиция, 2001. 304 с.
8. Венегас С. А. Глобализация і людський розвиток. Київ, 2011. 38 с.
9. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : монографія. Запоріжжя : Видавництво ЗДІА, 2010. 272 с.
10. Вусатюк А.О. Соціальна пам'ять у період глобалізації. *Вісник НАУ. Серія : «Філософія. Культурологія»*. 2015. № 2. С. 140–144.
11. Гавеля В.Л. Філософія глобальних процесів та антиглобалізм. Наукові праці. Філософія. 2015. Випуск 245. Т. 257. С. 9–14.
12. Гелд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація/антиглобалізація / пер. з англ. І. Андрущенко. Київ : К.І.С., 2004. 180 с.
13. Гордійчук О.О. Ментальність у добу глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во «НОВОград», 2021. 372 с.
14. Гордійчук О.О. Стереотипи як конструкти сприйняття та потракування ментальностей різних народів. *Практична філософія: Науковий журнал*. № 3 (73). С. 10–17.
15. Григор О. Глобалізаційні зміни сучасного світу. *Гілея : науковий вісник*. 2015. Вип. 94. С. 339–342.
16. Дорошкевич А.С., Сук О.Є., Смелянцев А.П. Філософія глобальних проблем сучасності: конспект лекцій. Харків : ХНАДУ, 2014. 174 с.
17. Жадько В.А. Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2010. Вип. 43. С. 187–195.
18. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009.
19. Лях В. Свобода і пошук нових форм ідентичності в добу глобалізації. *Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. Праць*. 2006. Вип. 57. Київ : Український центр духовної культури. С. 3–19.
20. Метельова Е. Антиглобалізм – альтернатива організації нового світового порядку. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : «Філософія, Соціологія, Політологія»*. 2017. Т. 37. № 3. С. 56–61.
21. Петрушенко В. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
22. Пітулей В. Глобалізація як визначальний феномен сучасності. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2014. № 18. С. 104–109.

23. Радченко Л.М. Альтерглобалізм та антиглобалізм: сутність і вплив на розвиток глобалізації. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія : «Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін»*. 2018. Вип. 23. С. 80–84.
24. Робертсон Р. Цивілізований плюралізм проти міросистемного монізму. Москва, 1999. 459 с.
25. Сакович В. Антиглобалізм: стан і перспективи. *Політичний менеджмент*. 2005. № 1. С. 137–142.
26. Семенюк Е. Глобалізація: філософський аналіз поняття. URL: http://vlp.com.ua/files/02_49.pdf
27. Семенюк Е. Людина у фокусі глобальних проблем сучасності. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2008. № 3. С. 23–31.
28. Соколовський О. Глобальні тенденції і проблеми розвитку католицької теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2019. № 2 (86). С. 17–27.
29. Фукуяма Ф. *Глобалізація безкінечна*. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/fukujama.htm>
30. Шконда В.В., Кальянов А.В. Глобалізація: оцінки, наслідки, регулювання : монографія. Донецьк : Донбас, 2014. 166 с.

PROSPECTS & DANGERS OF GLOBALIZATION: SOCIO-PHILOSOPHICAL CONTEXT

Olha Hordiichuk

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy and Political Science
Velyka Berdychivska str., 40, 10002, Zhytomyr, Ukraine*

The article focuses on the philosophical understanding of globalization as an inevitable transformational phenomenon that transforms all spheres of human life. The main aspects of the impact of globalization on the spiritual sphere are analyzed, special attention is paid to the preservation of national identity as an inner sense of belonging to a particular community, nation in terms of transformation of social space.

The dualities of meaning of globalization is substantiated: on the one hand, it is a logical progressive human development, performs a number of tasks, including international cooperation (at the level of international alliances, interstate support), dissemination of advanced technologies and implementation of effective innovations, creating conditions for the development and growth of public amenities, logistics, etc.; on the other hand, globalization embodies the dominance of world satellites, and for less developed countries the danger of «absorption» and subordination by the former increases, as well as significant risks of loss of national identity, leveling the original face of individual peoples through standardization of economic, political, cultural and processes that take place in them.

Along with the achievements, globalization has brought a number of environmental problems for the natural world, and for the spiritual world of man – the problem of preserving the axiological foundation of its existence and national identity, whose conceptual content has acquired flexibility and variability, loss of certainty and permanence in a changing world.

The historical dynamics of the globalization process is revealed – the main stages of its formation, related issues of intercultural interaction, as well as the factors that determine and intensify the globalization process. It is emphasized that one of the main reasons for the scale of global problems is the ignorance of humanity, violation of the harmonious unity of micro and macro space, non-compliance with the fundamental principles of responsible living, rational use of natural resources and moderate production. Therefore, the emergence of the movement of anti-globalists and alter-globalists is quite natural.

Key words: globalization, globality, globalism, society, national identity, global problems, social philosophy.